

32. Kaupunginmuseo

Museolautakunnan toimintakertomus v:lta 1949 oli seuraavan sisältöinen:

Helsingin kaupunginvaltuusto valitsi kokouksessaan joulukuun 15 p:nä 1948 v:ksi 1949 museolautakunnan puheenjohtajaksi professori A. Hämäläisen ja lautakunnan jäseniksi arkistonhoitaja A. M. Ikosen, toimistonhoitaja J. E. Janatuisen, valtionarkistonhoitajan, professori Y. F. Nurmion ja filosofian tohtori T. Stjernschantzin. Museolautakunta valitsi kokouksessaan tammikuun 21 p:nä 1949 varapuheenjohtajakseen toimistonhoitaja Janatuisen. Kaupunginhallituksen edustajana lautakunnassa oli rouva M. H. Meltti. Sihteerin tehtävät suoritti museonhoitaja, filosofian maisteri H. K. Helminen.

Museolautakunta kokoontui kertomusvuoden aikana 9 kertaa. Sen kokouspaikkana oli kaupunginmuseon toimistohuone.

Puheenjohtaja, professori Hämäläinen osallistui pitkällisen ja vaikean sairautensa vuoksi ainoastaan helmi- ja maaliskuun kokouksiin. Lokakuun 24 p:nä pidetyssä museolautakunnan kokouksessa valtuuston lokakuun 19 p:nä valitseman uuden puheenjohtajan, valtionarkistonhoitajan, professori Y. F. Nurmion ensimmäisenä tehtävänä oli kohdistaa muistosat lautakunnan lokakuun 8 p:nä edesmenneeseen puheenjohtajaan, professori Hämäläiseen ja selostaa hänen kaupunginmuseon hyväksi suorittamaansa toimintaa sen neljännesvuosisadan aikana, jona hän oli kuulunut museolautakuntaan.

Uudeksi jäseneksi lautakuntaan kaupunginvaltuusto valitsi ¹⁾ rehtori H. B. Kontturin.

69 vuotta täyttäneelle museon intendentille, arkkitehti A. W. Ranckenille kaupunginhallitus myönsi hänen pyytämänsä virkaeron kesäkuun 28 p:stä lukien. Keskusteltuaan huhtikuun 29 p:nä pitämässään kokouksessa intendentti Ranckenin eroamisen johdosta aiheutuvista seikoista museon vastaisessa hoidossa ja kuultuaan sekä eroavan intendentin että puheenjohtajan ehdotuksen, museolautakunta päätti yksimielisesti esittää kaupunginhallitukselle, että kaupunginmuseon sivutoimisen intendentin virka lakkautettaisiin ja että intendentin tehtävät yhdistettäisiin museonhoitajan tehtäviin sekä että kaupunginmuseoon saataisiin perustaa päätoiminen toimistoapulaisen virka.

Hyväksyen lautakunnan esityksen kaupunginvaltuusto päätti ²⁾, että kaupunginmuseon sivutoiminen intendentin virka lakkautetaan kesäkuun 30 p:stä 1949 lukien; että lakkautetun viran hoitajalle kuuluneet tehtävät yhdistetään museonhoitajan tehtäviin heinäkuun 1 p:stä 1949 lukien; että museonhoitajan virka siirretään viimeksi mainitusta p:stä lukien 29. palkkaluokasta 32. palkkaluokkaan; sekä että kaupunginmuseoon perustetaan tammikuun 1 p:stä 1950 18. palkkaluokan toimistoapulaisen virka.

Edelleen kaupunginvaltuusto päätti ²⁾ muuttaa huhtikuun 13 p:nä 1921 vahvistetun ja marraskuun 13 ja 27 p:nä 1946 muutetun kaupunginmuseon johtosäännön 5, 7 ja 8 § virkojen uutta järjestelyä vastaavaksi.

Kaupunginmuseon toimistoapulaisen virkaan lautakunta syyskuun 1 p:nä valitsi toimistoapulaisen T. M.-L. Partasen, joka ryhtyi hoitamaan virkaansa marraskuun 1 p:nä.

Lautakunnan kaupunginhallitukselle vuoden aikana antamat lausunnot koskivat Helsingin kaupungin alueella olevien esihistoriallisten kiinteiden muinaisjäännösten kunnostamista, missä lausunnossaan lautakunta puolsi Suur-Helsingin alueella olevien, harvinais-

¹⁾ Ks. tämän kert. I osan s. 103. — ²⁾ S:n s. 62.

laatuisten kiinteiden muinaisjäännösten aitaamista, istutusten perustamista niiden ympärille ja kilpipylväiden pystyttämistä niiden läheisyyteen; Vanhankaupungin asemakaavan muuttamista ja paikan varaamista 1800-luvun puurakennuksista koottavaa ulkomuseota varten, missä lausunnossaan lautakunta esitti suunnitelman Vanhankaupungin asemakaavan muuttamisesta ja ehdotti, että tästä muutoksesta päätettäisiin erikseen ja kiireellisesti riippumatta siitä, minkä ratkaisun ulkomuseokysymys sai; sekä kuningas Kaarle XII¹⁾ ja Augustin Ehrensvärdin muotokuvien siirtämistä kaupunginmuseosta maistraatin istuntohuoneeseen, missä lausunnossaan lautakunta esitti¹⁾ ne syyt, perusteet ja aikaisemmat päätökset, joiden mukaisesti kaupunginmuseo oli kyseisten, kaupungin omistamien historiallisten muistoesineiden asianmukaisiin säilytys- ja näytteillääpitopaikka.

Kaupunginhallitus myönsi museolautakunnan esityksestä eräitä määrärahoja, joiden avulla voitiin tehostaa museon kokoelmien hoitoa, hankkia tarpeellista kalustoa ja panna alulle sekä museorakennuksen että museoalueen kunnostamistöitä.

Kun museon ostettavaksi tarjottiin arvokas ja harvinainen V. Sadovnikovin Helsinki-aiheinen litografisarja v:lta 1852 ja kun museon määrärahat eivät riittäneet sen ostoon, kaupunginhallitus myönsi²⁾ taideteosten ostoa varten varatusta määrärahastaan 50 000 mk litografiasarjan ostamiseksi rouva K. Pettaylta.

Yleisestä kalustonhankintamäärärahasta kaupunginhallitus myönsi³⁾ 86 212 mk kaluston ja palosammutusvälineiden hankkimista varten museoon. Täten saatiin museon toimistohuoneeseen kaapit valokuvalevyjä varten, arkistokaappi ja kortistokaappeja suomenkielisiä kortistoja varten. Myöskin sivupuhelin hankittiin museoon.

Museon kokoelmien hoitoa varten tarvittavien vakinaisten määrärahojen puutteessa oikeutti kaupunginhallitus museolautakunnan esityksestä lautakunnan ylittämään museon tilapäisen työvoiman tiliä 60 000 mk.

Museon tekstiilien korjaustyöt voitiin nyt panna alulle. Kun museon palveluksessa ei ollut tällaiseen työhön koulutettua työvoimaa, suorittivat kansallismuseon tekstiilikorjaajat työt, jolloin esineet voitiin myös asianmukaisesti puhdistaa ja konservoida kansallismuseon työhuoneissa.

Taiteilija O. Niemi restauroi 6 kaupunginmuseoon kuuluvaa muotokuvaa, jotka olivat kiireellisen korjauksen tarpeessa. Myös kehyksiä saatiin tämän määrärahan avulla korjatuksi.

Oy. Weilin & Göös ab. museon toimeksiannosta puhdisti, korjasi ja liimasi kankaalle 30 karttaa ja 33 rakennuspiirustusta.

Kun kaupunginhallitus kiinteistölautakunnan esityksestä päätti myöntää määrärahan museon pihan ja portin kunnostamiseen ja kun työt syksyllä saatiin käyntiin, museolautakunta esitti kaupunginhallitukselle, että museorakennukseen ja vahtimestarinasuntoon samalla kanavoitaisiin viemäri. Yleisten töiden lautakunnan käyttöön kaupunginhallitus myönsi 223 000 mk näitä kaupunginmuseon viemäri- ja nykyaikaistamistöitä varten, jotka eivät kuitenkaan v:n 1949 aikana valmistuneet. Museon portin seudun ja pihan jäädessä yli talven keskeneräiseksi työmaaksi, todettiin tämän johdosta tilapäistä laskua museossa kävijäin lukumäärässä.

Museolautakunnan ehdottamaa aita museoalueen ympärille ei kaupunginhallitus aikaisemmasta päätöksestään huolimatta voinut antaa rakennettavaksi, vaan päätti kehoittaa teknillisten laitosten lautakuntaa hankkimaan selvityksen kaupunginmuseon alueen ulkovalaistuksen parantamisesta.

Sellaisista museolautakunnan aloitteesta tehdyistä päätöksistä, joiden toteuttaminen ei vaatinut kaupungilta määrärahoja, mutta joiden johdosta kaupunginmuseon kokoelmat ja toiminta kuitenkin hyötyivät, mainittakoon kaupunginhallituksen kehoitus kaupungin virastoille ja laitoksille periä valokuvaajilta tilaamiensa valokuvien negatiivit ja luovuttaa ne, samoin kuin vanhat negatiivit ja valokuvat, kaupunginmuseon kuva-arkistoon.

Museolautakunta esitti toukokuun 20 p:nä 1949 kaupunginhallitukselle, että museon kokoelmiin saataisiin museon määrärahoilla maalauttaa arkkitehti A. W. Ranckenin muotokuva tunnustukseksi hänen ansioistaan Helsingin kaupunginmuseon kehittäjänä ja hänen Helsingin historian alalla suorittamastaan suuriarvoisesta tutkimus- ja julkaisu-työstä. Kun kaupunginhallituksella ei ollut mitään huomauttamista tätä esitystä vas-

¹⁾ Museol. 5 p. jouluk. 7 §. — ²⁾ Ks. tämän kert. I osan s. 191. — ³⁾ S:n s. 119.

taan, museolautakunta antoi muotokuvan maalaamisen taiteilija L. Korpelan tehtäväksi. Arkkitehti Ranckenin muotokuvan paljastustilaisuus oli kaupunginmuseossa joulukuun 5 p:nä 1949. Paljastuspuheen piti professori Y. F. Nurmio ja kaupunginhallituksen kiitokset kaupunginmuseon pitkäaikaiselle intendentille esitti puheessaan apulaiskaupunginjohtaja P. B. J. Railo.

Museolautakunnan edustajana ilmatorjuntapattereiden poistamista käsittelevässä neuvottelukunnassa oli kesäkuun 30 p:ään arkkitehti Rancken ja syyskuun 30 p:stä lukien valtionarkistonhoitaja, professori Y. F. Nurmio.

Arkistonhoitaja A. M. Ikonen osallistui museolautakunnan jäsenenä Tampereella loka-kuun 8—9 p:nä pidettyihin Naisten kunnallispäiviin.

Helsingin kaupunginmuseon edustajaksi Suomen museoliiton Savonlinnassa elokuun 20—22 p:nä pidettävään vuosikokoukseen museolautakunta määräsi museonhoitaja H. Helmisen, joka osallistui kokoukseen ja sen yhteydessä toimeenpantuihin museossa käynteihin ja retkeilyihin.

Kaupunginmuseon kokoelmat karttuivat kertomusvuonna sekä lahjoitusten että oston ansiosta yhteensä 1 517 numerolla. Arvokkaimman osan näistä muodostivat ne Helsingin aiheet litografiat ja piirrookset, jotka museo sai ostaa rouva K. Pettayn kokoelmista. Museon karttakokoelmaan hankituista ja kokoelmiin näytteillepannuista lisäyksistä mainittakoon kaksi Helsingin esihistoriaa esittelevää uutta karttaa: Helsingin seutu kivikaudella ja Helsingin muinaishaudat. Helsingin rakennustyömailta saatiin museoon eräitä maalöytöjä, pääasiassa kuparirahoja. Maalöytöjen löytöpaikoilla museon toimesta suoritettiin valokuvauksia. Samaten hankittiin valokuvia purettavista rakennuksista ja v:n 1949 huomattavimmista tapahtumista Helsingissä. Valokuvien ja valokuvanegatiivien osuus kokoelmien karttumisessa olikin suhteellisesti suurin. Museon kuva-arkiston erittäin vilkkaan toiminnan avulla saatiin kuvien tilaajien laskuun valmistuttaa joukko negatiiveja museon valokuvista ja esineistöä. Helsingin 400-vuotisjuhlien johdosta tekeillä olevia historia- ja kuvateoksia varten museossa suoritettiin runsaasti valokuvaustöitä, samaten Helsingin historiaa esittäviin filmeihin käytettiin museon esineistöä ja kuvastoa. Näistä kertyvät valokuvanegatiivit ja filmien kopiot saadaan aikanaan museon kuva-arkistoon.

Kaupunginmuseon kokoelmiin kertomusvuonna liitetyt uudet esineet jakaantuivat seuraaviin ryhmiin: kirjoja 124, karttoja 13, valokuvia ja valokuvalevyjä 858, tauluja, piirroksia, litografioita 102, kuvasarjoja, postikortteja 111, talous- ja työkaluja 33, lasia 1, huonekaluja 2, leimasimia, sinettejä, merkkejä 13, puvustoa ja käsitöitä 50, maalöytöjä 2, rahoja 91, mitaleja 5, merenkulkuesineistöä 4 ja asiakirjoja, arkistoaineistoa 108, yhteensä 1 517.

Helsingiläisten keskuudessa yhä valppaammaksi viriävä harrastus kotiseutunsa historian tuntemiseen ja sen kulttuurihistoriallisten muistojen tallettamiseen kuvastui niistä monista lahjoituksista, joita museo sai vastaanottaa. Kaupunginmuseon kuva-, kirja- ja esinekokoelmiin tekivät kertomusvuoden aikana lahjoituksia seuraavat henkilöt, laitokset ja yhdistykset: arkkitehti B. Aminoff, landsantikvarie L. Björkquist, Östersund Ruotsi, Ekonomi-yhdistys, postitarkastaja S. Grönroos, Vaasa, professori A. O. Heikelin perilliset, työnjohtaja J. Honkasola, Helsingin kaupungin kiinteistötoimiston asemakaavaosasto, satamakonttori, kaupunginarkisto ja kaupunginkanslia, Hämeenlinnan museo, kivityöntekijä A. Karjalainen, København Bymuseum, puutarhatyöntekijä A. Lindroth, Museet for Koldinghus Len, Lunds universitets historiska museum, arkkitehti F. Nyberg, Osuustukkukauppa, rouva K. Pettay, kauppatieteen tohtori J. Pohjanpalo, Pro Helsingfors-säätiö, arkkitehti A. W. Rancken, neiti H. Sahrman, kultaaajamestari A. Savolainen, kivityöntekijä F. Sjöblom, Stockholms stadsmuseum, Oy. Stockmann ab., Keskinäinen henkivakuutusyhtiö Suomi, Suomen huolto, Osuuskunta Suomen messut, Suomen pelastus oy. Neptun, herra V. Säilä, Kustannus oy. Tammi, herra K. Thorn, rouva E. Thurman, neiti S. Timgren, rouva L. Varpula ja taiteilija E. Vehmas.

Kaupunginmuseon kokoelmia katsomassa ja niissä opiskelemassa kävi kertomusvuoden aikana yhteensä 8 158 henkilöä, joista 4 202 oli maksavia ja 3 956 maksuttomasti käyneitä. Helsingin kouluista museossa kävi 33 eri luokkaa, joiden oppilasmäärä oli yhteensä 716. Museonhoitajan opastuksella varta vasten opiskelutarkoitukseen järjestettyinä ylimääräisinä aikoina tutustuivat museoon seuraavat ryhmät: Helsingin kaupungin virkamiesyhdistys, Helsingin kaupungin työväenopiston Oulunkylän ja Käpylän

osastot sekä Helsinki-kerho, Nuorten miesten kristillisen yhdistyksen pojat, Ruotsin maatalousnaiset, Helsingin kirjatyöntekijäin naiskerho ja Helsingin kaupungin opaskerho, yhteensä 375 henkilöä.

Niitä opettajia, jotka ennen luokkansa museossa käyntiä halusivat perehtyä museon kokoelmiin, museonhoitaja valmisti tehtäviinsä. Museon toimesta avustettiin myös Helsinki-aiheisten luentojen pitämistä muuallakin kuin museossa lainaamalla kuvia ja antamalla lähdetietoja. Myös aikakaus- ja sanomalehdistö lukuisissa Helsingin historiaa koskevissa asioissa pyysi ja sai apua ja julkaisuaineistoa museolta; samaten avustettiin juhlavuosiaan viettäviä helsinkiläisiä tehdas- ja liikelaitoksia.

Museon esinekokoelmat pidettiin avoinna yleisölle sunnuntaisin, maanantaisin, tiistaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin klo 12—15 ja torstaisin klo 17—20. Pääsymaksu oli tammikuun alusta maaliskuun loppuun 10 mk ja huhtikuusta alkaen 20 mk henkilöltä. Koululaiset ja opiskelijat pääsivät kokoelmiin ilmaiseksi ja torstaisin oli museo avoinna kaikille maksutta.

Kaupunginmuseon tulot olivat talousarviossa arvioitu 60 000 mk:ksi, mutta niitä kertyi 80 165 mk, nimittäin pääsylipuista 71 810 mk ja julkaisujen myynnistä 8 355 mk. Menot nousivat 1 466 869 mk:aan, mistä palkkioita ja palkkoja 1 043 165 mk, vuokraa 172 080 mk, lämpöä 134 695 mk, valaistusta 5 831 mk, vedenkulutusta 1 544 mk, tarverahaa 49 554 mk ja kokoelmien kartuttamista 60 000 mk.
